

ANIVERSAREA A 100 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI VLADIMIR ILICI LENIN

ECOUL IDEILOR LENINISTE DESPRE LITERATURĂ ÎN PRESA ROMÂNEASCĂ INTERBELICĂ*

VIRGIL ȘOPTEREANU

În procesul de recepționare și difuzare a ideilor leniniste despre literatură de către presa românească interbelică se pot distinge trei etape principale: perioada anilor 1917—1924, în care, deși din materialele literare circumscrie în sfera interesului pentru personalitatea leninistă în prim plan se profilează nu atât Lenin despre literatură, cât mai ales Lenin în literatură — de cele mai multe ori fiind vorba de inserarea în paginile ziarelor și revistelor a impresiilor pe care conducătorul revoluției le lăsase asupra unor oameni de seamă ai epocii, rediate sub formă de eseu sau portret literar — totuși, referirile concrete la modul în care Lenin aprecia diverse aspecte ale fenomenului literar erau în măsură, încă de pe atunci, să ofere cititorilor noștri informații prețioase și despre această latură a învățaturii leniniste; etapa sau momentul al doilea este legat, îndeosebi, de activitatea revistei „Cultura proletară” (1926—1928), iar cel de al treilea cuprinde anii 30, cunoscând o efervescență mai mare în prima lui parte.

Propagarea în presa noastră interbelică a unui mare număr de știri și informații despre personalitatea și activitatea lui Lenin era indisolubil legată de ampla și agitata comentare a evenimentelor din Rusia revoluționară¹. În acest context se înscriau și acțiunile de popularizare a ideilor leniniste despre literatură. Ecoul lor în presa noastră din primii ani de după revoluție nu poate fi conceput în afara acestui cadru general.

Revoluția rusă, pregătită și condusă de V. I. Lenin, a avut un puternic ecou în rîndurile scriitorilor români². Presimțind „cum se înalță, spre cerurile

* Această comunicare, ca și următoarele cinci, a fost prezentată la Sesiunea festivă din aprilie 1970, organizată la București, sub auspiciile Asociației Slaviștilor din R.S. România, cu prilejul aniversării a 100 de ani de la nașterea lui V.I. Lenin.

¹ O imagine exhaustivă, deosebit de sugestivă, despre popularitatea numelui lui Lenin în România, în perioada de pînă la 1944, ne oferă lucrarea *Lenin văzut de români. Documente și amintiri*, Editura politică, București, 1970, 671 p., întocmită de Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., în colaborare cu Arhiva Comitetului Central al P.C.R., cu prilejul aniversării centenarului nașterii lui V.I. Lenin.

² Vezi T. Virgolici, *Scriitorii români și Marea Revoluție Socialistă din Octombrie*. „Revista de istorie și teorie literară”, 1967, tom. 16, nr. 4, p. 131—139; M. Novicov, *Velikaja Oktjabr'skaja socialističeskaja revoljucija i rumynskaja literatura. Studii de literatură comparată*, Editura

dreptății, din oceanul social, viitoarea societate socialistă¹, Gala Galaction prezenta cutremurul social din Rusia în dimensiunile unei revoluții geologice. Mihail Sadoveanu vedea în evenimentele ce pregăteau asaltul Palatului de iarnă începutul descătușării, trezirea la viață a „marelui popor al stepelor”, care, lepădându-și „zdrențele trecutului”, apărea „în fața lumii într-o nouă haină de lumină”². Martor ocular al trepidantelor momente pe care le trăia Petrogradul cu câteva luni înainte de a fi răsunat salvele „Aurorei”, poetul ardelean Octavian Goga reda cu emoție semnificația experienței pe care o făcea poporul răsculat, „un neam de o sută optzeci de milioane”³. N. D. Cocea, aflându-se în perioada de pregătire și înlăptuire a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în același oraș de pe Neva și avînd prilejul „să vadă — după propriile-i cuvinte — oamenii și lucrurile în însăși inima revoluției”, prezintă în centrul acestei uriașe înclăștări sociale pe însuși conducătorul proletariatului. N. D. Cocea creează primul eseu din literatura română închinat lui Lenin⁴, unul din primele portrete leniniste din literatura universală, în genere. „L-am văzut pentru întâia oară într-o noapte de mai, o noapte tulbură ca un amurg sub cerul decolorat de reflexul aurorei boreale” — cu aceste cuvinte își începe N. D. Cocea însemnările, fiind cel mai mult impresionat de simplitatea și modestia lui Lenin, de claritatea și concizia cu care el înfățișa poporului problemele-cheie ale politicii partidului bolșevic. Autorul surprinde în cuvîntarea lui Lenin frecvența „unui cuvînt nou”, „ca leitmotivul unei simfonii”, cuvîntul *mir* — pace. După un an, N. D. Cocea publică un alt eseu închinat lui Lenin, pe care îl semnează cu pseudonimul Nicoară al Lumei. El descrie aici momentul istoric al nopții de 25 spre 26 octombrie 1917, cînd se consfințește victoria „netăgăduită a proletariatului revoluționar” și se proclamă începutul unei noi ere în istoria omenirii. Evocarea figurii lui Lenin în timpul citirii istoricelor decrete este de-a dreptul mișcătoare, emoționantă: „Deodată, însă, se făcu o liniște de moarte. Toate privirile, ca hipnotizate, se așintiră spre un singur punct. Un om între două vîrste, scund, chel [...], cu un vraf de hîrtii la subțioară, înainta, cu pași mărunți, în spre tribună. Își așeză liniștit hîrțiile pe masă, le răsfoi câteva minute, aruncă asupra mulțimii o privire scurtă, tăioasă, în care parcă licărea vag un zîmbet, și începu să citească.

Citea cu glas sigur, calm și monoton, ca o prelegere universitară. Citea fără să-i tresară un mușchi, fără să i se vadă pe față nici una din formidabilele emoții ale zilei, citea cumplitele decrete care proclamau pentru întâia dată în lume egalitatea economică și socială a oamenilor, care luau pămîntul, fără despăgubiri, din mîinile proprietarilor, care socializau industrie, case, averi, totul, fără să lase piatră pe piatră din toate așezămintele trecutului [...]. Iar cînd a venit rîndul ultimului articol, al aceluia care încorona într-o singură

Academiei R.S. România, București, 1968, p. 277—291; T. Vărgolici, *Lenin și scriitorii români*, „România literară”, an. III, nr. 15 și 16 din 9 și 16 aprilie 1970.

¹ Gala Galaction, *O lume nouă*, Editura „Cugetarea”, București, 1919, p. 8.

² Mihail Sadoveanu, *Fatalistul*, „România”, nr. 62 din 6 aprilie 1917.

³ Octavian Goga, *Petrogradul revoluționar*, „România”, nr. 115 din 30 mai 1917.

⁴ N.D. Cocea, *Lenin. Întîia viziune*, „Om liber”, an. I, nr. 1 și 2 din 28 și 30 aprilie 1918, p.2.

frază toată opera de pace și socialism a marei nopți revoluționare, Lenin, aruncînd hîrțiile răvășite, a ridicat și el brațul în aer, a votat și a lăsat să-i cadă palma întinsă, grea, masivă, peste toate privilegiile trecute, ca un cuțit de ghilotină¹.

Între numeroasele relatări despre Lenin, reține în mod special atenția articolul lui Gorki, scris cu ocazia împlinirii a 50 de ani de la nașterea lui Vladimir Ilici și publicat în revista „Internaționala Comunistă”, reprodus apoi în românește, sub titlul *Vladimir Ilici Lenin*, în două numere consecutive ale ziarului „Chemarea”, din 17 și 18 septembrie 1920. Publicarea însemnărilor lui Gorki întregea imaginea cititorului român despre personalitatea leninistă, înfățișată de către unul din marii scriitori ai timpului. Lenin era asemuit cu „un izvor de energie fără înfrîngere a căruia revoluția rusă n-ar fi putut să ia forma ce-a luat-o”, subliniindu-se, totodată, că „scopul fundamental al întregii vieți a lui Lenin e fericirea omenirii”. Mai tîrziu, Gorki va crea cunoscutul său eseu *V. I. Lenin*, tradus parțial și în românește încă din 1933².

Alături de evocările menționate pînă acum, ca și de multe altele, comunicate cu un alt prilej³, din care se conturează chipul lui Lenin în literatură, presa noastră socialistă din primii ani de după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, cu toate greutățile și restricțiile pe care le impuneau organele de stat de atunci, publica parțial sau integral numeroase lucrări ale lui Lenin, printre care articole sau cuvîntări ce conțineau aprecieri și asupra problemelor de cultură și artă.

În perioada de pregătire a creării Partidului Comunist Român, anul 1920 a însemnat un moment de intensificare a răspîndirii leninismului în țara noastră. Apare acum sub formă de broșuri, nemaivorbind de numeroasele articole publicate în presa periodică, un mai mare număr de lucrări ale lui Lenin⁴. Editura revistei „Lupta de clasă” tipărea integral, într-o broșură de 31 de pagini, cuvîntarea lui Lenin rostită în ziua de 2 octombrie 1920 la cel de al III-lea Congres general al Comsomolului, sub titlul: *N. Lenin, Menirea tineretului comunist. Discurs rostit la al treilea Congres al Uniunii Tineretului Comunist din Rusia*. Editura revistei „Lupta de clasă”, București, Tip. „Brănișteanu”, f.a. (păstrată astăzi în fondul „Carte rară” al Bibliotecii Academiei

¹ [N.D. Cocea], *Lenin*, „Chemarea”, an. II, nr. 17 din 20 aprilie 1919, p. 2.

² Vezi: „Clopotul” an. I, nr. 20 și 21 din 10 și 17 noiembrie 1933, p. 2.

³ V. Șoptereanu, F. Caloianu, D. Balan, A. Ilie, *Ecoul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în presa românească din anii 1917—1921*, comunicare prezentată, în anul 1967, la Sesiunea științifică a Facultății de limbi slave — Universitatea din București.

⁴ Printre lucrările lui Lenin editate în țara noastră, în acest an — 1920, sub formă de broșuri, menționăm următoarele: *Eroii internaționalei de la Berna. Traducere de Renée Plebe*, București, Tip. „Brănișteanu”, 1920, 15 p.; *Boala de copilărie a comunismului* („Stingismul” — boala copilăriei comunismului), București, Editura „Cugetarea”, 1920, 50 p.; *Democrația burgheză și dictatura proletară* (Teze și raport despre democrația burgheză și dictatura proletariatului), București, Cercul de editură socialistă, 1920, 15 p. (Biblioteca socialistă); *Problemele puterii Sovietelor* (Traducere din franțuzește) (Sarcinile imediate ale Puterii sovietice), București, Cercul de editură socialistă, 1920, 47 p.; *Insemnătatea istorică a Internaționalei a III-a (crîmpei)* (Internaționala a III-a și locul ei în istorie), în: *Internaționala Comunistă. Manifestul său. Principiile sale. Primul său congres. Rezoluții și aderări*, București, secțiunea Partidului socialist, 1920, p. 3—5.

R. S. România¹). Apariția cuvântării lui Lenin în limba română la scurt timp după publicarea ei în original a avut o importanță deosebită, deoarece, pe lângă popularizarea ideilor leniniste referitoare la modul în care tînăra generație trebuie să înțeleagă și să învețe comunismul — combaterea învățării mecanice a unor lozinci rupte de procesul viu al vieții și respingerea tendințelor nihiliste, proletcultiste față de cuceririle științei și ale școlii din trecut —, devenea foarte curînd cunoscută și în țara noastră atitudinea lui Lenin față de concepțiile proletcultiste în problemele creației artistice. În această cuvîntare Lenin își exprima principiile sale despre adevărata esență a culturii proletare, subliniind importanța tradiției în construcția culturii socialiste.

Lucrarea *Menirea tineretului comunist* a avut meritul de a fi prezentat cititorilor români, pe larg, cu deosebită limpezime, un punct de vedere marxist-leninist asupra unei probleme de artă majore, îndată după formularea lui. După expunerea ideilor potrivit cărora marxismul „a devenit doctrina milioanei de proletari din toate țările” și „a cucerit multe milioane de inimi din rîndurile clasei revoluționare” tocmai pentru că în elaborarea învățăturii sale „Marx s-a sprijinit pe temelia solidă a științei omenești cîștigată în societatea capitalistă” și „a prelucrat în mod critic ceea ce a fost creat de societatea omenească”, mai pe scurt, după ce se subliniază că „marxismul ne este o pildă, ne arată cum *comunismul a izvorît din suma întregă a cunoștințelor omenești*”, se atrage atenția, în continuare, că acest fapt trebuie avut în vedere și atunci cînd se vorbește despre cultura proletară, care „nu vine tamesam din pămînt” și „nu este un produs al așa-zișilor specialiști de cultură proletară”: „Fără priceperea limpede că putem ajunge la cultura comunistă numai cunoscînd în mod exact cultura izvorîtă în decursul dezvoltării omenești, numai prin prelucrarea acesteia, fără o astfel de pricepere nu vom fi în stare să rezolvăm datoria noastră”².

Cuvîntarea lui Lenin la cel de al III-lea Congres general al Comsomolului a fost popularizată în țara noastră și de către presa socialistă periodică. Astfel, ziarul „Tineretul socialist” publica pe trei coloane, în numărul 3 din

¹ Lucrarea a fost publicată fără indicarea anului ei de apariție. Cercetătorii de specialitate o încadrează însă între broșurile tipărite în decursul anului 1920. Vezi de pildă: C. Mocanu și A. Mosco, *Inceputurile răspîndirii leninismului în România*, „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.C.R.”, an V, nr. 2, 1959, p. 77—78; A. Deac și I. Ilincioiu, *Lenin și România*, Editura militară, 1970, p. 140—141. Într-adevăr, ținînd seama de faptul că broșura a apărut în editura revistei „Lupta de clasă”, care, după cele 7 numere tipărite în perioada 1 iulie — 2 octombrie 1920, datorită întetirii măsurilor luate de guvern împotriva mișcării muncitorești și de reprimare a grevei generale din octombrie 1920, a fost nevoită să-și înceteze apariția (va reapare ilegal în 1926), considerăm opinia cercetătorilor amintiți, în stabilirea datei, ca nefiind lipsită de temei. Adevărul e că într-o informare a Comitetului Central din prima jumătate a anului 1921, alături de alte broșuri, este semnalată și apariția acestei lucrări: „Comitetul Central comunist a răspîndit prin grupurile comuniste 60.000 de manifeste și a tipărit cinci broșuri în 55.000 de exemplare. Aceste broșuri sînt: Tezele, Apelul Internaționalei Roșii Sindicale, Prăbușirea burgheziei, Apelul Internaționalei Comuniste și *Discursul lui Lenin către tineri*” (subl. noastră — V.Ș.). „Documente din istoria Partidului Comunist din România, 1917—1922,” vol. I, ediția a II-a, București, E.S.P.L.P., 1956, p. 321—322.

² N. Lenin, *Menirea tineretului comunist*..., p. 9. Cf. V.I. Lenin, *Opere complete*, Ediția a doua, vol. 41, Editura politică, București, 1966, p. 303—304.

15 iunie 1921, un articol intitulat *Lenin vorbește tineretului*, reproducind în versiune românească, după însăși specificarea ziarului, „prima parte a discursului” lui Lenin. În anul 1924, în numărul 19 din 24 februarie, alături de articolul *Internaționala tineretului comunist și moartea lui Lenin*, „Tineretul socialist” tipărea noi pasaje din amintita cuvîntare a lui Lenin, sub denumirea *Menirea tineretului comunist*, dîndu-se o pondere mai mare, de data aceasta, fragmentelor legate în mod nemijlocit de problemele culturii.

Despre circulația ideilor leniniste în țara noastră, exprimate în discursul său, ca și despre măsurile luate de organele oficiale în vederea interzicerii difuzării lor, ne putem da seama și după un proces-verbal, încheiat la 8 aprilie 1924, cu privire la percheziția efectuată de poliție la sediul Comisiei locale a sindicatelor din Galați: „am găsit următoarele broșuri cu caracter comunist important:

1) Patruzeci și cinci broșuri „Menirea tineretului comunist”¹.

Tezele lui Lenin despre natura și semnificația culturii socialiste au ajutat pe oamenii de litere din țara noastră să dea o interpretare științifică conceptului de „cultură proletară” — fapt de o importanță incontestabilă, clarificarea teoretică a problemei răsfrîngîndu-se și asupra activității practice a scriitorilor. Așa, de pildă, în articolul *Cultura proletară*, publicat în „Iașul socialist”, numărul 4 din 30 iulie 1922, P. Constantinescu-Iași arăta că nu se poate ajunge la „cultura cea nouă”, „decît prin păstrarea unei puternice legături cu trecutul. Ceea ce unora poate să pară curios, dar foarte adevărat. Unii susțin că, odată clasa muncitoare stăpînă pe situația politică, trebuie să se schimbe fundamental toate raporturile existente și deci în domeniul spiritual să se rupă complet cu trecutul, considerîndu-se „tabula rasa” tot ce-a cîștigat omul în domeniul spiritual pînă atunci. Nimic mai greșit” — sublinia autorul articolului, recurgînd în vederea întăririi afirmației sale la „două puternice mărturii”, constînd din două citate: unul din cuvîntarea lui Lenin către tineretul comunist rus, din care se desprindea ideea potrivit căreia „cultura comunistă” își asimilează în mod organic „cultura izvorîtă din decursul dezvoltării omenеști”, iar cel de al doilea din opera lui Lunacearski, care atrăgea atenția că „proletariatul trebuie să-și asimileze valorile umane ale științei și artelor, fără care este imposibil a fi un om instruit”.

După 1924, cînd Partidul Comunist Român fusese scos în afara legii, restricțiile impuse de organele de stat și greutățile create în calea ideilor leniniste în țara noastră capătă un caracter din ce în ce mai aspru. Dar nici în aceste condiții interesul pentru personalitatea lui Lenin, pentru însușirea învățăturii sale nu scade. Adaptînd metodele de propagandă la noua situație creată, folosind atît filiera presei ilegale cît și a celei legale, Partidul Comunist Român s-a preocupat în permanență de popularizarea leninismului în România.

Într-un articol apărut în revista clujeană „Societatea de mîine” (numerele 29—30 din 18 și 25 iulie 1926), sub titlul *Personalitatea lui Lenin*, autorul acestuia, N. N. Matheescu, căutînd să facă o prezentare cît mai completă a figurii lui Lenin — sprijinindu-se în acest sens pe mărturiile unor contempo-

¹ *Lenin văzut de români. Documente și amintiri*, p. 280.

rani și pe citate din lucrările lui Lenin — reliefează și unele gusturi și preferințe de ordin estetic ale lui Vladimir Ilici. „Iubea poezia. Dar nu pe cea ultramodernă. În orele libere, îl puteai vedea citind din Shakespeare, Schiller, Byron. Poetii ruși favorizați erau Pușkin, Baratynskij, Tjutčev; se interesa mult și de folclor“. În continuare se arată sensibilitatea lui Lenin și pentru alte ramuri ale artei: „Lenin mai iubea și muzica, mai ales pe cea cu caracter simplu. În timpul șederii sale în Elveția, asista, aproape zilnic, la concerte de cameră pe care emigranții ruși le organizau între ei“. Tot aici se vorbește și despre reacția lui Lenin față de manifestarea unor tendințe de subapreciere a artei clasice, pe motivul că n-ar exprima o mentalitate proletară: „Era o ședință a Comitetului Comisarilor Poporului. Cineva făcu propunerea ca să nu se mai joace piese de origine burgheză sau cu mentalitate burgheză, ca „Traviata“, „Carmen“ etc. Aceasta, se părea, era opinia dominantă... Lunacearski — Comisarul artelor — lipsea. Atunci interveni Lenin: Mi se pare concepția tovarășului nostru puțin naivă în ce privește rolul și scopul teatrului. Teatrul este util nu numai ca element de propagandă, ci și ca recreațiune a muncitorilor după o zi plină de trudă“.

Într-o măsură esențială a contribuit la difuzarea ideilor leniniste despre literatură revista „Cultura proletară“, care și-a desfășurat activitatea, în cei aproape doi ani ai săi de existență (septembrie 1926 — martie 1928), sub îndrumarea partidului. Între numeroasele materiale referitoare la personalitatea și viața lui Lenin, publicate în coloanele acestei reviste, ca, de exemplu, un basm popular intitulat *Lenin și șiretul*, un amplu studiu scris de M. Leonin — *Viața și opera lui Lenin*, însoțit de două fotografii ale lui Vladimir Ilici, a fost inserată și convorbirea lui Lenin cu Clara Zetkin privind arta și cultura¹. În cadrul convorbirii Lenin își exprimase punctul său de vedere asupra caracterului popular al artei, asupra destinului și rolului artei în societatea socialistă, împărtășit prin intermediul acestei reviste și cititorilor români. „Arta este a poporului — se arată în articol. Trebuie ca ea să-și înfigă rădăcinile adânci în marile mase muncitoare. Trebuie ca masele să înțeleagă și să iubească arta. Trebuie ca arta să le unească, să le înalțe în sentimentele lor, în gândurile lor, în voința lor“². Pentru ca arta să-și poată croi drum spre inima și conștiința poporului, Lenin sublinia imperativul instruirii maselor, al ridicării nivelului lor de cultură: „Pentru ca arta să poată pătrunde în popor și poporul să înțeleagă arta, ne trebuie mai întâi să ridicăm nivelul cultural general“³. Relatînd acele părți din convorbire care abordau problema accesibilității artei, revista menționa faptul că Lenin nu este pentru soluția unor concesiuni de ordin artistic, dimpotrivă, el susține ideea unei literaturi de înaltă ținută estetică. Această apreciere leninistă era foarte actuală în contextul literar al vremii, deoarece existau tendințe de interpretare simplistă a problemei, crezîndu-se că a scrie o literatură pe înțelesul poporului înseamnă a scrie o literatură de factură medie, deci de o mai scăzută valoare artistică. Din arti-

¹ Clara Zetkin, *Lenin despre artă și cultură*, „Cultura proletară“, an. II, nr. 2—3, 1927, p. 116—120.

² *Ibidem*, p. 117.

³ *Ibidem*.

col reieșea cu claritate atitudinea lui Lenin față de acei ce erau înclinați să creadă că cerințele materiale și spirituale ale poporului ar putea fi îndeplinite cu „*panem et circenses*“ (pâine și jocuri de circ): „*Panem*, desigur! *Circenses*, dacă vor!... Muncitorii și țăranii noștri merită în adevăr mai mult decât circenses, ei au dreptul la arta adevărată, la marea artă. Iată pentru ce trebuie, înainte de toate, să răspundim cât mai larg cu puțință învățătura și educația populară. Această educație — presupunând că pâinea va fi asigurată — creează terenul trebuincios unei civilizații, terenul în care va încolți o artă în adevăr nouă, în adevăr mare, o artă comunistă, care va crea alte forme pentru alt conținut. Acolo este pentru «intelectuali» noștri muncă nemărginită, dar de asemenea și nemăsurat de rodnică”¹.

Articolul făcea cunoscută în mediile scriitoricești din țara noastră o altă importantă teză leninistă despre artă — principiul libertății de creație: „Revoluția a dezlănțuit toate forțele care erau înăbușite pînă atunci... Într-o societate întemeiată pe proprietatea individuală, artistul produce mărfuri pentru piață. Îi trebuie cumpărători. Revoluția noastră a eliberat pe artiști de greutatea care făcea să apese asupra lor această prea prozaică stare de lucruri. Mulțumită revoluției, Statul sovietic a devenit ocrotitorul artiștilor”, care „au dreptul de a crea în libertate, după idealul lor”².

Ideile leniniste despre cultură și artă redată de Clara Zetkin au fost răspândite în țara noastră și de către revistele ce apăreau în provincie. Revista craioveană „Gînduri noi”, de pildă, publica în numărul 2 din 15 martie 1927 cîteva fragmente intitulate *Lenin, de vorbă cu Clara Zetkin, despre artă și cultură*, iar revista literar-socială din Huși — „Prometeu” — tipărea în numărul 1 din august 1929 un amplu articol al Clarei Zetkin — *Lenin în fața culturii*, de dimensiunile celui publicat în „Cultura proletară”, redat într-o îngrijită limbă literară.

Tezele lui Lenin despre artă și cultură, formulate în convorbirea cu Clara Zetkin, n-au rămas fără ecou în activitatea teoretică și practică a scriitorilor noștri legați de mișcarea muncitorească, animați de dorința de a crea o literatură inspirată din viața și lupta muncitorimii, a maselor largi de oameni ai muncii, o literatură militantă, pătrunsă de spirit revoluționar, puternic ancorată în realitatea socială din țara noastră. Un exemplu elocvent în acest sens îl constituie viața și opera lui Alexandru Sahia.

Răspîndirea ideilor leniniste despre literatură în țara noastră cunoaște un nou moment de seamă în deceniul al patrulea. Revistele apărute în acești ani, îndeosebi cele aflate sub îndrumarea ideologică a partidului, ca — „Veac nou”, „Bluze albastre”, „Era nouă”, „Reporter” etc., precum și alte reviste de orientare democratică, vădesc o bună cunoaștere a concepției leniniste despre fenomenul literar. În eforturile lor de promovare a unei literaturi noi, alimentate de idealurile socialismului, și de clarificare teoretică a conceptului de literatură proletară, de literatură pentru popor, ele recurg în mod frecvent la lucrările lui Lenin. Revista „Facla”, de exemplu, înființează o pagină specială — *Literatura timpului nou*, în care, pe lângă lucrări artistice considerate semni-

¹ *Ibidem*, p. 119.

² *Ibidem*, p. 116.

ficative în acest sens, publică și articole teoretice îndreptate împotriva unor puncte de vedere înguste, simpliste, împotriva tendințelor de promovare a unei așa-numite „literaturi speciale” pentru muncitori, a unei literaturi „pur muncitorești”. Astfel, în numărul 447 din 21 martie 1932, alături de poemul *Frontul roșu* de Louis Aragon, „Facla” tipărește articolul *Lenin și „literatura proletariană”*¹, în care, în sprijinul ideilor afirmate, se reproduce un citat din Lenin: „Trebuie să ne silim a ridica nivelul conștiinței lor (a muncitorilor — n.n.), trebuie ca ei să nu se închidă în cadrul artificial al „literaturii pentru lucrători” și trebuie să învețe să înțeleagă din ce în ce mai bine literatura generală. La drept vorbind, muncitorii nu se închid ei singuri în literatura aceasta specială, ci sînt alții care îi închid: ei înșiși, lucrătorii, citesc și ar vrea să citească tot ceea ce se scrie pentru intelectuali și numai cîțiva intelectuali demni de milă s-au gândit că „pentru muncitori” este suficient să vorbești de uzină și să morfoleşti tot ceea ce ei știi de multă vreme”². După redarea acestui fragment, articolul conchidea: „Ceea ce trebuie însă exclus din activitatea literară este literatura de adormire a conștiințelor și în același timp literatura de rețetă, de formulă, de clișeu: într-un cuvînt... fuga de adevăr și de aspra realitate”. În acest spirit leninist era definită esența literaturii noi și într-un alt articol din revista „Facla” (nr. 449 din 4 aprilie 1932), intitulat *Literatura proletară*: „Literatura proletară este înainte de toate o artă revoluționară, o artă de clasă, care se înalță cu venirea unei noi forțe sociale, care deține viitorul societății și destinele umanității”.

În revista „Era nouă”, numărul 2 din martie 1936, găsim referiri concrete și la articolul lui Lenin *Organizația de partid și literatura de partid*. În articolul intitulat *Plastica*, semnat cu inițialele M.R.P. (Miron Radu Paraschivescu — n.n.), autorul reproduce un citat din lucrarea amintită a lui Lenin prin care își argumenta ideea cu privire la caracterul de clasă al artei. Vorbind despre expoziția de artă a lui Perahim, Ciucurencu etc., M. R. Paraschivescu arată că din pictura lui Perahim se degajă o atitudine de clasă, o atitudine militantă. E o pictură ce se impune atenției publicului „prin combativitatea ei, prin conștiința de clasă a artistului, prin promovarea unor noi valori umane, în cîmpul estetic”³. Concluzionînd asupra picturii lui Perahim, autorul articolului nota: „Cum să încheiem aceste rînduri, privind pe cel mai prețios, pe cel mai înaintat dintre plasticii noștri? Cum altfel, decît cu o frază din Lenin”. Urmează apoi citatul din care se desprinde cunoscuta idee leninistă despre caracterul de clasă și partinic al artei: „Socialiștii, noi demascăm această ipocrizie, smulgem acest văl, nu pentru a obține o literatură și o artă independentă de clasele sociale (ceea ce nu va fi posibil decît în societatea socialistă unde nu vor fi clase), ci pentru a opune unei arte a cărei

¹ Articolul este nesemnat. Se consideră însă că a fost scris de Alexandru Sahia. Vezi: P. Marcea, *Alexandru Sahia*, Editura pentru literatură, București, 1961, p. 27.

² Citatul este din lucrarea lui Lenin *Ce-i de făcut?* Cf. V.I. Lenin, *Opere complete*, Ediția a doua, vol. 6, Editura politică, București, 1961, p. 38.

³ „Era nouă”, nr. 2, martie 1936, p. 140.

libertate nu e decît ipocrizie şi care e legată, în realitate, de burghezie, o artă realmente liberă adică deschis ataşată proletariatului”.¹

Cunoaşterea ideilor leniniste despre artă şi literatură a avut o mare înrîurire asupra modului în care erau abordate şi dezbătute în revistele de orientare marxistă, mai ales în deceniul al patrulea, problemele literaturii noastre naţionale². Alexandru Sahia vorbea în revista „Bluze albastre” (nr. 2 din 19 iunie 1932) despre un stil de muncă leninist: „Noi credem în stilul unei munci noi, în stilul de muncă al lui Lenin”. Înşuşirea unui stil de muncă leninist presupunea cunoaşterea în profunzime a leninismului. În acest sens, sursele şi posibilităţile de informare ale scriitorilor noştri nu se limitau, de bună seamă, numai la fragmentele şi citatele din cuvîntările şi articolele lui Lenin, inserate în presa românească periodică. În perioada interbelică au fost traduse în româneşte şi publicate integral un mare număr de lucrări ale lui Lenin³, cu toate condiţiile grele, mai ales după 1924, în care activa Partidul Comunist Român. Multe din operele lui Lenin au fost răspîndite în ţara noastră în original, în versiuni franceze, germane şi engleze⁴.

După eliberarea patriei noastre de sub jugul fascist, lucrările lui Lenin despre cultură şi artă au fost tipărite în tiraje de masă, atît în cadrul ediţiei de *Opere*, cît şi în culegeri separate. De curînd a fost încheiată editarea în româneşte a *Operele complete* ale lui V. I. Lenin, care cuprind 55 de volume.

¹ *Ibidem*, p. 141. Cf. *Lenin despre cultură şi artă*. Editura de stat pentru literatura politică, Bucureşti, 1957, p. 53—54: „Iar noi, socialiştii, demascăm această făţarnicie, smulgem firmele false nu pentru a obţine o literatură şi o artă care să nu fie de clasă (acest lucru va fi posibil doar în societatea socialistă fără clase), ci pentru a opune literaturii făţarnic-libere, care în realitate este legată de burghezie, o literatură cu adevărat liberă, legată făfîş de proletariet”.

² Vezi: *Tradiţii ale criticii literare marxiste din România. 1930—1940. Studiu şi antologie de Ileana Vrancea*, Editura politică, Bucureşti, 1962, 413 p.

³ O listă completă de articolele, fragmentele de lucrări şi lucrările lui V.I. Lenin publicate în România, pînă în 1944, vezi: *Lenin văzut de români. Documente şi amintiri*, Editura politică, Bucureşti, 1970, p. 643—656.

⁴ Printre lucrările lui Lenin tipărite, în perioada interbelică, în original şi aflate în fondul Bibliotecii Academiei R.S. România menţionăm: *Din istoria programului agrar social-democrat* (Petrograd, 1917, 132 p.), *Date noi despre legile dezvoltării capitalismului în agricultură* (Petrograd, 1917, 104 p.), *Învăţămintele revoluţiei* (Petrograd, 1918, 24 p.), *Imperialismul ca cea mai nouă etapă a capitalismului* (Petrograd, 1919, 128 p.), *Marea iniţiativă. Despre eroismul muncitorilor în spatele frontului* (Moscova, 1919, 32 p.), *Caiete filozofice* (Leningrad, 1934, 472 p.) etc., în franceză: *Statul şi revoluţia* (Paris, 1921, 154 p.), *Revoluţia proletară şi renegatul Kautsky* (Paris, 1921, 121 p.), „*Stîngismul*” — *boala copilăriei comunismului* (Paris, 1924, 139 p.), *Ce-i de făcut?* (Paris, 1925, 206 p.) etc.